ПЛАН-КОНСПЕКТ (КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ)
для проведення заняття в системі службової підготовки із середнім та старшим начальницьким складом (Навчальна група №1,2) Вищого професійного училища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)

Вид підготовки: профільна підготовка

Тема № 5 Нормативно-правові документи, які регламентують діяльність піротехнічних підрозділів.
Начальна мета: ознайомити особовий склад з основними нормативно-правові документи, які регламентують діяльність піротехнічних підрозділів **Навчальна мета**: підвищення рівня знань особового складу
Час проведення: 1 год.

Місце проведення : лекційний зал.
Метод проведення : Лекція.
Навчально-матеріальне забезпечення: не використовуються

Нормативно-правові акти та література:

1. КОДЕКС ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ (зі змінами) від 08.09.2026, підстава - 4778-IX.
2. Закон України “Про протимінну діяльність в Україні”.
3. ДСТУ 8820:2023 “Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення”.

Порядок проведення заняття:
1. Організаційні заходи – 5 хв.: перевірка присутніх; оголошення теми і мети заняття.

2. Контроль знань – 5 хв.: перевірка засвоєння раніше пройденого матеріалу.

3. Викладення матеріалу теми –30 хв.

- перевірка присутніх; оголошення теми і мети заняття

Питання, які вивчатимуться:

1. **Закони України та Постанови Кабінету Міністрів»**
2. **«Стандартні операційні процедури»**
3. **«Міжнародні стандарти з протимінної діяльності»**

ПИТАННЯ № 1 ЗАКОНИ УКРАЇНИ ТА ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ»

1. Закон України “Про протимінну діяльність в Україні”.

2. ДСТУ 8820:2023 “Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення”.
3. ДСТУ 8820-1:2023 “Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю”.
4. ДСТУ 8820-3:2024 “Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією”.
5. Постанови Кабінету Міністрів України від 11 грудня 1999 року № 2294 “Про упорядкування робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів”.
6. Постанови Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року № 372 “Про затвердження правил позначення небезпек, пов’язаних з мінами та вибухонебезпечними предметами — наслідками війни”.

Закон України “Про протимінну діяльність в Україні”

(Прийнятий у 2018 році, суттєво оновлений у 2020-2022 роках)
Закон регулює всі аспекти очищення території України від вибухонебезпечних предметів (ВНП), що залишилися внаслідок збройної агресії.

1. Основні складові протимінної діяльності

Закон виділяє п'ять головних напрямів:
Розмінування: (гуманітарне, технічне та нетехнічне обстеження, очищення територій).
Навчання: інформування населення про ризики, пов'язані з ВНП.
Допомога постраждалим: медична, психологічна та фінансова підтримка осіб, які постраждали від мін.
Утилізація: знищення надлишкових запасів мін.
Адвокація: пропаганда заборони використання протипіхотних мін.

2. Вертикаль управління

Закон встановлює чітку структуру національних органів:
Національний орган з питань протимінної діяльності: Міжвідомча комісія, що координує всю діяльність. Очолює міністр оборони.
Центр протимінної діяльності (ЦПД): Відповідає за планування та координацію (підпорядковується Міноборони).
Центр гуманітарного розмінування: Відповідає за координацію цивільного розмінування (підпорядковується ДСНС).

3. Оператори протимінної діяльності

Операторами можуть бути:
Державні органи (ЗСУ, ДСНС, Поліція).
Міжнародні організації (наприклад, HALO Trust, DRC).
Приватні компанії (українські та іноземні).

Важливо: Всі оператори повинні пройти обов'язкову акредитацію (сертифікацію), щоб отримати право проводити роботи.

ДСТУ 8820:2023 "Протимінна діяльність. Процеси управління"

(Замінив попередню редакцію 2018 року для повної відповідності міжнародним стандартам IMAS)

Цей стандарт встановлює вимоги до управління всіма етапами протимінної діяльності, забезпечуючи їх ефективність та безпечність для персоналу та громад.

1. ***Сфера застосування та термінологія***

Стандарт охоплює всі організації (операторів), що працюють в Україні. Він чітко визначає терміни: що таке "очищення", "технічне обстеження", "нетехнічне обстеження", "вивільнення земель" тощо.

2. ***Система управління якістю (QM)***

Це один із найважливіших розділів. Він поділяється на:

- ***Забезпечення якості (QA):*** *Процедури, що виконуються до та під час робіт (перевірка акредитації, обладнання, кваліфікації саперів).*
- ***Контроль якості (QC):*** *Інспекції, що проводяться після завершення робіт (перевірка ділянки на відсутність залишків ВНП перед її передачею громаді).*

3. ***Управління інформацією*** *(IMSMA)*

Стандарт вимагає, щоб усі дані про обстеження та розмінування збиралися за єдиним форматом і передавалися до національної бази даних.

Це включає:

- *Точні координати знахідок.*
- *Типи виявлених ВНП.*
- *Межі очищених територій.*

4. ***Процес вивільнення земель*** *(Land Release)*

Стандарт описує трирівневу систему "очищення" території:

- ***Нетехнічне обстеження (НТО):*** *Збір доказів через опитування та візуальний огляд без застосування техніки.*
- ***Технічне обстеження (ТО):*** *Використання міношукачів, машин розмінування або собак на ділянках, де ймовірно є міни.*
- ***Очищення (Clearance):*** *Повне фізичне усунення всіх ВНП на визначеній глибині.*

5. ***Управління безпекою та охорона праці***

- *Обов'язкове використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).*
- *Наявність медичного супроводу на місці проведення робіт.*
- *Чіткі протоколи евакуації у разі надзвичайної ситуації.*

6. ***Екологічні аспекти***

Вперше в українських стандартах приділено значну увагу екології: оператор повинен мінімізувати шкоду навколишньому середовищу під час підривів ВНП або використання важкої техніки.

7. ***Передача відповідальності*** *(Handover)*

Стандарт визначає процедуру документального оформлення результатів робіт. Тільки після виконання всіх вимог ДСТУ 8820:2023 ділянка вважається безпечною і передається власнику чи громаді.

Постанова КМУ від 17.04.2019 № 372

"Про затвердження Правил позначення небезпек, пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними предметами — наслідками війни"

Правила визначають вимоги до системи позначення небезпечних районів, встановлюють зразки знаків та порядок їх встановлення (маркування).

1. Мета маркування

Забезпечення візуального попередження цивільного населення про межі небезпечного району.

Запобігання випадковому потраплянню людей на мінні поля або ділянки з нерозірваними боєприпасами.

4. Правила встановлення знаків

Знаки повинні бути видимими з будь-якого напрямку підходу до небезпечного району (рекомендована відстань між знаками — не більше 30 метрів у населених пунктах та до 50 метрів на відкритій місцевості).

Знаки встановлюються на рівні очей (приблизно 1.25 м від землі).

У нічний час або в умовах поганої видимості рекомендується використовувати світловідбивальні матеріали.

5. Фізичні бар'єри

Крім знаків, правила передбачають використання:

Огородження: Колючий дріт, металеві троси, стрічки (біло-червоні).

Природні межі: Використання канав, насипів або стін, якщо вони чітко окреслюють межу.

12. Наказу Міноборони, МВС від 21.12.2022 р. № 833/443 "Про затвердження порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під час їх виконання".

13. Порядок класифікації уражень від повітряних атак противника. Затверджено Наказом ДСНС від 09.09.2024 № 907.

6. Відповідальність за утримання

ПИТАННЯ № 2.«СТАНДАРТНІ ОПЕРАЦІЙНІ ПРОЦЕДУРИ»

1. Суб'єкти протимінної діяльності та органи місцевої влади зобов'язані стежити за станом маркування. Якщо знаки пошкоджені, вкрадені або знищені, вони мають бути негайно відновлені.

СОП 08.10/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених

вибухонебезпечними предметами. Введено в дію: Окреме доручення ТВО Голови ДСНС України від 08.09.2023 № В-731.
2. СОП 08.20/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту технічного обстеження територій, імовірно (підтверджено) забруднених вибухонебезпечними предметами. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 19.04.2021 № В-107.
3. СОП 08.40/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування загроз, пов'язаних із мінами та вибухонебезпечними залишками війни. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 13.06.2022 № В-323.
4. Наказ ДСНС України від 27.01.2025 № НС-97. Порядок оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів.
5. СОП 09.10/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, ручним способом. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 04.09.2019 № В-127.
6. СОП 09.11/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) району ведення бойових дій. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 04.03.2020 № В-33.
. СОП 10.40/ДСНС. Порядок організації в органах та підрозділах цивільного захисту медичного забезпечення робіт, пов'язаних із очищенням (розмінуванням) територій забруднених вибухонебезпечними предметами. Введено в дію: Окр. Дор. Голови ДСНС від 04.01.2023 № В-8.
8. СОП 07.10.1/ДСНС. Організація управління операціями щодо очищення (розмінування) територій від вибухонебезпечних предметів, що проводяться органами та підрозділами цивільного захисту.
9. СОП 12.10/ДСНС. Навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 04.03.2020 № В-32.
10. СОП 05.10/ДСНС. Управління інформацією щодо виконання заходів протимінної діяльності органами і підрозділами цивільного захисту. Введено в дію: Окр. Дор. Голови ДСНС від 27.10.2021 № В-389.
11. Тимчасовий порядок організації та ведення органами та підрозділами цивільного захисту вибухових робіт. Введено в дію: Окреме доручення Голови ДСНС від 21.10.2021 № В-383.

ПИТАННЯ №3 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

*1. **IMAS 01.10.** Керівництво по застосуванню міжнародних стандартів протимінної діяльності.*

*2. **IMAS 05.10**. Управління інформацією у сфері протимінної діяльності.*

*3. **IMAS 07.10.** Керівництво з управління операціями з розмінування.*

*4. **IMAS 08.10**. Нетехнічне обстеження мінної обстановки.*

*5. **IMAS 08.20.** Технічне обстеження мінної обстановки.*

*6. **IMAS 08.40**. Маркування загроз, пов'язаних із мінами та вибухонебезпечними залишками війни.*

*7. **IMAS 09.10.** Вимоги до очищення замінованих ділянок місцевості.*

*8. **IMAS 09.11.** Очищення району ведення бойових дій.*

*9. **IMAS 09.30.** Знешкодження боєприпасів.*

*10. **IMAS 09.50**. Механізоване розмінування.*

IMAS 01.10 - це керівництво із застосування та розробки Міжнародних Стандартів Протимінної Діяльності (IMAS).
Основні положення:
Мета IMAS: Поліпшення безпеки, ефективності та результативності протимінної діяльності.
Забезпечення спільного підходу: Сприяння загальному та послідовному підходу до проведення операцій з протимінної діяльності.
Керівництво та принципи: Надання керівних вказівок, встановлення принципів, а в деяких випадках визначення міжнародних вимог та специфікацій.
Національні стандарти: IMAS допомагають національним органам з протимінної діяльності встановлювати національні стандарти та операційні процедури.
Розробка та перегляд: IMAS розробляються за допомогою Женевського міжнародного центру з гуманітарного розмінування (GICHD).
***IMAS 05.10 -** це керівництво із застосування та розробки Міжнародних Стандартів Протимінної Діяльності (IMAS).*
Основні положення:
Мета IMAS:Поліпшення безпеки, ефективності та результативності протимінної діяльності.
Забезпечення спільного підходу: Сприяння загальному та послідовному підходу до проведення операцій з протимінної діяльності.
Керівництво та принципи: Надання керівних вказівок, встановлення принципів, а в деяких випадках визначення міжнародних вимог та специфікацій.
Національні стандарти: IMAS допомагають національним органам з протимінної діяльності встановлювати національні стандарти та операційні процедури.
Управління інформацією: IMAS 05.10 забезпечує загальні принципи та директиви для управління інформацією у програмах протимінної діяльності.

Стандарт допомагає національним органам з протимінної діяльності та центрам протимінної діяльності розробляти та впроваджувати національні стандарти управління інформацією та стандартні оперативні процедури.

Розробка та перегляд: IMAS розробляються за допомогою Женевського міжнародного центру з гуманітарного розмінування (GICHD).

IMAS 09.10 визначає вимоги до очищення замінованих (забруднених) ділянок місцевості.

Основні положення:

Мета очищення: Виявлення, видалення або знищення всіх мін та вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ) з певної території до встановленої глибини, щоб забезпечити безпечне використання землі.

Область застосування: Стандарт встановлює вимоги до планування та проведення операцій з очищення, включаючи:

- *Визначення меж ділянки, що підлягає очищенню*
- *Вибір методів та обладнання для очищення*
- *Процедури контролю якості очищення*
- *Вимоги до документації та звітності*

Забезпечення безпеки: IMAS 09.10 наголошує на важливості дотримання заходів безпеки під час проведення операцій з очищення, щоб мінімізувати ризик нещасних випадків.

Екологічні міркування: Стандарт також враховує екологічні аспекти очищення, щоб зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

***IMAS 09.50** присвячений механізованому розмінуванню.*

Основні положення:

Застосування машин: Надає вказівки щодо використання машин для очищення територій від мін та вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ).

Типи машин: Описує різні типи машин, які можуть бути використані для розмінування, такі як:

- *Машини з ланцюговими або молотильними пристроями*
- *Машини з плугами або грабельними пристроями*
- *Машини з дистанційним керуванням Вимоги до використання: Встановлює вимоги до безпечного та ефективного використання машин, включаючи:*

4. Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні положеення Закони України та Постанови Кабінету Міністрів»

2. Назвіть основні «Стандартні операційні процедури»

3. Назвіть основні положення «Міжнародних стандартів з протимінної діяльності»?

5. Закріплення знвченого матеріалу - 5 хв.

Підбиття підсумків:

- зазначення питань, що потребують підвищеної уваги;
- відповіді на запитання